

Samut Sakhon: Geo-Social and Local History with the Integration of Learning Management Plans in the Subject Group of Social Studies, Religion, and Culture, Wat Sri Muang School, Tha Sai Subdistrict, Samut Sakhon Province

Panisa Darayen¹, Thanat Yantathong², & Naitawan Kamhom^{3*}

¹ Master of Education Program in Social, Religion, and Culture Studies, Thongsuk College

² Master of Education Program in Social, Religion, and Culture Studies, Thongsuk College

³ Master of Education Program in Social, Religion, and Culture Studies, Thongsuk College

* Corresponding author. E-mail: daruneetoon@ghotmail.com, angkor1234@hotmail.com, ntawan@hotmail.com

Abstract

This research aimed to 1) study the local history of Samut Sakhon, and 2) integrate the learning management plan for the Social Studies, Religion, and Culture learning area at Wat Srimuang School, Tha Sai Subdistrict, Samut Sakhon Province. The population and purposive samples consisted of: 1) key informants, individuals with in-depth knowledge of Samut Sakhon's history, 2) practitioners, teachers, and students, and 3) the general public, residents throughout Samut Sakhon Province. This research employed a qualitative cultural research method. Data collection tools included surveys, interviews, observations, focus group discussions, and workshops. The research findings revealed that 1) the Ban Tha Chin area in Samut Sakhon Province had been an important historical and cultural site, with geographical significance as a water transport hub since the Ayutthaya period. It has played a role in military movements, trade, and the settlement of various ethnic groups, especially the overseas Chinese, resulting in a rich cultural diversity that has been preserved to the present day. 2) The use of historical project-based learning that emphasized self-directed inquiry had promoted students' analytical thinking, information synthesis, and positive attitudes toward their local community. It had also effectively integrated knowledge into lesson plans by utilizing local learning resources, leading to meaningful and sustainable learning in terms of knowledge, skills, and desirable characteristics of students.

Keywords: Geo-Society, Local History, Samut Sakhon, Teaching Integration

สมุทรสาคร: ภูมิสังคมและประวัติศาสตร์ท้องถิ่นกับการบูรณาการแผนการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนวัดศรีเมือง ตำบลท่าทราย จังหวัดสมุทรสาคร

ปณิศา ดาราเย็น¹ ถนัด ยันต์ทอง² และในตะวัน กำหอม^{3*}

¹ หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคม ศาสนาและวัฒนธรรม วิทยาลัยทองสุข

² หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคม ศาสนาและวัฒนธรรม วิทยาลัยทองสุข

³ หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคม ศาสนาและวัฒนธรรม วิทยาลัยทองสุข

* Corresponding author: E-mail: daruneetoon@ghotmail.com, angkor1234@hotmail.com, ntawan@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษา ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น สมุทรสาคร 2) บูรณาการแผนการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนวัดศรีเมือง ตำบลท่าทราย จังหวัดสมุทรสาคร ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย 1) กลุ่มผู้รู้ คือ กลุ่มบุคคลที่มีข้อมูลเชิงลึกในด้านประวัติศาสตร์สมุทรสาคร 2) กลุ่มผู้ปฏิบัติ คือ ครู นักเรียน 3) กลุ่มบุคคลทั่วไป คือ ประชาชนทั่วจังหวัดสมุทรสาคร การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีวิจัย เชิงคุณภาพทางวัฒนธรรม โดยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสำรวจ แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต จัดประชุมกลุ่มย่อยและการประชุมเชิงปฏิบัติการ ผลการวิจัยพบว่า 1) พื้นที่บ้านท่าจีน จังหวัดสมุทรสาคร เป็นแหล่งประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่สำคัญ มีความโดดเด่นด้านภูมิศาสตร์ในฐานะศูนย์กลางคมนาคมทางน้ำตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา และมีบทบาทในด้านการทหาร การค้า และการตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ โดยเฉพาะชาวจีนโพ้นทะเล ส่งผลให้เกิดความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่สืบทอดมาถึงปัจจุบัน ในด้านการจัดการเรียนรู้ 2) การใช้โครงงานประวัติศาสตร์ที่เน้นกระบวนการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การสังเคราะห์ข้อมูล และมีเจตคติที่ดีต่อท้องถิ่น ทั้งยังสามารถบูรณาการความรู้เข้าสู่แผนการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนเป็นฐานในการเรียนรู้ ทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมายและยั่งยืน ทั้งด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน

คำสำคัญ: ภูมิสังคม, ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น, สมุทรสาคร, การบูรณาการการสอน

บทนำ

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ภายใต้ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มีบทบาทสำคัญในการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา โดยมุ่งพัฒนาเยาวชนไทยในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีคุณภาพด้านความรู้และทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง รวมถึงส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถค้นคว้าและพัฒนาตนเองตลอดชีวิตหลักสูตรนี้มีการกำหนด มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด ที่ชัดเจน เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกระดับสามารถมองเห็นผลลัพธ์ที่คาดหวังในการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างเป็นรูปธรรม ทำให้การพัฒนาหลักสูตรในระดับชาติหรือระดับสถานศึกษา จำเป็นต้องสะท้อนคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ใน หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน และต้องสามารถครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายทุกกลุ่มในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ตั้งแต่ระดับชาติ ชุมชน ครอบครัว ไปจนถึงบุคคล ต้องร่วมมือกันอย่างเป็นระบบในการวางแผน ส่งเสริม สนับสนุน ตรวจสอบ และปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร เพื่อให้การศึกษาไทยสามารถพัฒนาเยาวชนของชาติให้มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ยังช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจการดำรงชีวิตของมนุษย์ ทั้งในฐานะปัจเจกบุคคลและการอยู่ร่วมกันในสังคม สามารถปรับตัวตามสภาพแวดล้อมที่จำกัด เข้าใจการเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัยและปัจจัยต่าง ๆ ตลอดจนพัฒนาความเข้าใจในตนเองและผู้อื่น ส่งเสริมให้เกิดคุณธรรม อดทน อดกลั้น และเปิดรับความแตกต่าง พร้อมนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติและสังคมโลก(กระทรวงศึกษาธิการ, 2559)

การพัฒนาหลักสูตรที่เชื่อมโยงระหว่างโรงเรียนกับชุมชนมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมกระบวนการคิดของนักเรียนผ่านการใช้ประสาทสัมผัสทั้งหมดร่วมกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แลกเปลี่ยนความรู้กับชุมชน ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับเป้าหมายเฉพาะของแต่ละสาระวิชาแนวคิดนี้ช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะ ความคิดสร้างสรรค์ และความรอบรู้ในศาสตร์ต่าง ๆ ได้อย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ยังส่งผลต่อเจตคติและความรู้สึกประทับใจของนักเรียนต่อบุคคลอื่น รวมถึงการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในชุมชน ซึ่งแนวคิดของ Wither Sarash E. (2000) ที่ได้รับการอ้างอิงในผลงานของ ทิศนา แคมมณี (2558) ได้สะท้อนถึงหลักการดังกล่าวการพัฒนาหลักสูตรแบบบูรณาการมีส่วนช่วยลดความซ้ำซ้อนของเนื้อหาการเรียนและช่วยให้หน่วยการเรียนรู้มีความเชื่อมโยงกันอย่างเป็นองค์รวม ผู้เรียนจะสามารถมองเห็นคุณค่าและความหมายของสิ่งที่เรียน ทำให้สามารถนำองค์ความรู้ไปใช้ในชีวิตจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพแนวคิดนี้สอดคล้องกับหลักการพัฒนาหลักสูตรที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ตามแนวทางปฏิรูปการศึกษา หลักสูตรบูรณาการช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างหัวข้อ สาระการเรียนรู้ และเชื่อมโยงเนื้อหาสาระวิชาให้สอดคล้องกับชีวิตจริง การเรียนรู้แบบบูรณาการจึงช่วยให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง พัฒนาทักษะการคิด วิเคราะห์ และเชื่อมโยงข้อมูลข่าวสารในยุคดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพนอกจากนี้ หลักสูตรบูรณาการยังช่วยลดความซ้ำซ้อนของเนื้อหาการเรียนตามกลุ่มสาระวิชาต่าง ๆ และตอบสนองความต้องการของวิทยาการใหม่ ๆ ตามแนวคิดพหุปัญญา ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาอย่างครอบคลุมในทุกด้าน(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2559)

การจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ มีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลงมิติทางการศึกษาของผู้เรียน โดยบุคคลที่มีบทบาทหลักในการขับเคลื่อนการเรียนรู้คือ ครู ซึ่งควรได้รับการพัฒนาให้มีพื้นฐานทางกระบวนการคิดเชิงประวัติศาสตร์ เพื่อให้สามารถนำแนวคิดทางประวัติศาสตร์มาประยุกต์ใช้กับการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของทั้งวิชาประวัติศาสตร์และสังคมศึกษา หัวใจสำคัญของการศึกษาประวัติศาสตร์ คือการสร้าง ความรู้และความเข้าใจ เกี่ยวกับเหตุการณ์ในอดีต และการคิดเชิง

ประวัติศาสตร์ เนื่องจากประวัติศาสตร์ไม่ได้เป็นเพียงการบอกเล่าเรื่องราวในอดีตเท่านั้น แต่ยังเป็นเครื่องมือในการพัฒนาวิธีคิดที่มีเหตุผล โดยอาศัยหลักฐานและข้อเท็จจริง ช่วยให้ผู้เรียนสามารถมองเห็นปัญหาได้อย่างชัดเจน และพิจารณาแนวทางแก้ไขปัญหาย่างรอบคอบ การเรียนการสอนที่เน้น กระบวนการคิดเชิงเหตุผล โดยใช้ข้อมูลจากหลักฐานทั้งขั้นต้นและขั้นรอง ไม่ได้จำกัดเฉพาะการศึกษาประวัติศาสตร์ในระดับอุดมศึกษาเท่านั้น แต่ควรปลูกฝังแนวคิดนี้แก่ผู้เรียนตั้งแต่ระดับต้น เพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบในทุกช่วงวัย นอกจากนี้ มาตรฐานด้านประวัติศาสตร์ได้กำหนดให้ การคิดเชิงประวัติศาสตร์ มีบทบาทสำคัญ แยกออกจากแนวทางการศึกษาประวัติศาสตร์แบบเดิมที่เคยใช้ ซึ่งถือเป็นการปรับเปลี่ยนมุมมองของวิชาประวัติศาสตร์ให้ทันสมัยและเหมาะสมกับบริบทของโลกที่เปลี่ยนแปลงไป (นิธิ เอียวศรีวงศ์ และ อาคม พฤษียะ, 2525)

งานศึกษาด้านประวัติศาสตร์เกี่ยวกับพื้นที่ จังหวัดสมุทรสาคร ส่วนใหญ่มักมองในบริบทของ ภูมิภาคกลางของประเทศ หรือในฐานะพื้นที่ทางฝั่งตะวันตกของกรุงเทพฯ ซึ่งมีการศึกษาที่ช่วยขยายองค์ความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของชุมชนลุ่มน้ำท่าจีนอย่างเป็นระบบ หนึ่งในโครงการที่สำคัญคือ โครงการวิจัยประวัติศาสตร์สังคมของชุมชนลุ่มน้ำท่าจีน ซึ่งมุ่งศึกษาพื้นที่ลุ่มน้ำท่าจีนที่ครอบคลุมพื้นที่ตอนใต้ของจังหวัด ชัยนาท รวมถึงจังหวัดสุพรรณบุรี นครปฐม และสมุทรสาคร โดยงานวิจัยนี้ได้วิเคราะห์กระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจในบริบทของท้องถิ่น โดยไม่ได้มองเพียงปัจจัยภายนอกที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลง แต่ยังเน้นถึง พลวัตภายในชุมชน ซึ่งเป็นแรงผลักดันสำคัญที่ทำให้เกิดการพัฒนาศึกษานี้ได้นำเสนอข้อมูลจากหลักฐานที่หลากหลาย ตั้งแต่ เอกสารทางราชการ เอกสารท้องถิ่น หลักฐานทางโบราณคดี การเดินสำรวจพื้นที่ รูปภาพ ไปจนถึง การสัมภาษณ์ ซึ่งช่วยให้เกิดการทำความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับโครงสร้างและการเคลื่อนไหวของชุมชนท้องถิ่นจากมุมมองที่หลากหลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง งานวิจัยนี้มุ่งเน้นการศึกษาพัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนบริเวณลุ่มน้ำท่าจีน ตั้งแต่ช่วง ต้นรัตนโกสินทร์ เรื่อยมาจนถึงช่วงหลัง ทศวรรษ 2500 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ยังคงสังคมและเศรษฐกิจของท้องถิ่นมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญ (สิริวรรณ สิริวนิชย์, 2561)

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาในประเด็น เรื่อง สมุทรสาคร : ภูมิสังคมและประวัติศาสตร์ท้องถิ่นกับการบูรณาการแผนการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนวัดศรีเมือง ตำบลท่าทราย จังหวัดสมุทรสาครจะช่วยให้นักเรียนเข้าใจประวัติศาสตร์และความสำคัญทางวัฒนธรรมของพื้นที่ เข้าใจประวัติศาสตร์ท้องถิ่นส่วนย่อย เข้าใจประวัติศาสตร์ส่วนกลางหรือในภาพรวมยิ่งขึ้น ตลอดจนการศึกษา ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น โบราณคดี ศิลปกรรม ประเพณีวัฒนธรรม สังคม และอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องโดยมีวิธีการเรียนรู้ คือ ทักษะศึกษาในสถานที่จริง การอภิปรายกลุ่ม การสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องในท้องถิ่น แล้วนำความรู้ หรือข้อค้นพบ มาบูรณาการและจัดทำแผนการเรียนรู้เพื่อจัดการเรียนการสอนนักเรียน ซึ่งนอกจากจะเป็นการเพิ่มพูนความรู้ สร้างประสบการณ์และความเข้าใจในประวัติศาสตร์ท้องถิ่นแก่ผู้เรียนแล้วนั้น ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาความรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นนี้ ยังสร้างความหวงแหน เกิดความตระหนักสำนึกรักบ้านเกิด แผ่นดินเกิด ความภูมิใจในประเพณี วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ของชุมชนท้องถิ่นตนเองอย่างสุดหัวใจ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษา ภูมิสังคมและประวัติศาสตร์ท้องถิ่นสมุทรสาคร
2. เพื่อบูรณาการแผนการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนวัดศรีเมือง ตำบลท่าทราย จังหวัดสมุทรสาคร

หลักการ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ภูมิสังคม (Geo-social context) เป็นแนวคิดที่เชื่อมโยงระหว่างภูมิศาสตร์กับโครงสร้างทางสังคม เช่น การตั้งถิ่นฐาน การใช้ทรัพยากร และวัฒนธรรมท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่นและประวัติศาสตร์ชุมชน ใช้แนวทางของ Cultural Ecology และ Historical Sociology เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงของชุมชน เช่น การประมง การค้าชายฝั่ง และการเปลี่ยนผ่านสู่เมืองอุตสาหกรรม สรุปได้ว่า สมุทรสาครเป็นพื้นที่ที่มีลักษณะภูมิสังคมเฉพาะ เช่น การตั้งอยู่ริมทะเล การเป็นศูนย์กลางการประมงและอุตสาหกรรมอาหารทะเล ซึ่งส่งผลต่อโครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชน การศึกษาประวัติศาสตร์สมุทรสาครจึงควรใช้แนวคิดแบบสหวิทยาการ เช่น ภูมิศาสตร์มนุษย์ ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจ และมานุษยวิทยาท้องถิ่น

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบูรณาการการจัดการเรียนรู้ Constructivism (ทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้) Piaget, Vygotsky Integrated Curriculum Theory Beane (1997) การบูรณาการเนื้อหาวิชาต่างๆ เพื่อสร้างความเชื่อมโยงและความหมาย Experiential Learning Theory Kolb (1984) การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง Universal Design for Learning (UDL) CAST การออกแบบการเรียนรู้ที่ครอบคลุมผู้เรียนทุกกลุ่ม สรุปได้ว่า การบูรณาการการจัดการเรียนรู้เน้นการเชื่อมโยงเนื้อหาหลายสาขาวิชาเข้าด้วยกัน โดยใช้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และส่งเสริมการเรียนรู้แบบมีความหมาย ทฤษฎีเหล่านี้สนับสนุนการออกแบบหลักสูตรที่ยืดหยุ่นและตอบสนองต่อความหลากหลายของผู้เรียน

แนวคิดและทฤษฎีทางสังคมศาสตร์ Structural Functionalism Durkheim, Parsons สังคมเป็นระบบที่มีโครงสร้างและหน้าที่ Conflict Theory Marx ความขัดแย้งระหว่างชนชั้นเป็นแรงขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลง Symbolic Interactionism Mead, Blumer การสร้างความหมายผ่านปฏิสัมพันธ์ทางสังคม Social Constructionism Berger & Luckmann ความจริงทางสังคมถูกสร้างขึ้นผ่านภาษาและวัฒนธรรม สรุปได้ว่า แนวคิดทางสังคมศาสตร์ช่วยให้เข้าใจพฤติกรรมมนุษย์ในบริบทของโครงสร้างสังคม วัฒนธรรม และอำนาจ ทฤษฎีเหล่านี้สามารถนำไปใช้ในการวิเคราะห์ปรากฏการณ์ทางสังคม เช่น การเปลี่ยนแปลงชุมชน การศึกษา หรือการพัฒนาเชิงนโยบาย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง สมุทรสาคร : ภูมิสังคมและประวัติศาสตร์ท้องถิ่นกับการบูรณาการแผนการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนวัดศรีเมือง ตำบลท่าทราย จังหวัดสมุทรสาคร ครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพทางวัฒนธรรม (Cultural Qualitative Research) ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Document) และทำการเก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Study) โดยวิธีการสำรวจ สัมภาษณ์ สังเกต การสนทนากลุ่มและนำข้อมูลมาทำการวิเคราะห์ ดังนี้

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) แบบเจาะจง (Purposive Sampling) ที่มีความรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น สมุทรสาคร 2 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มผู้รู้ (Key Informants) เป็นกลุ่มบุคคลที่มีข้อมูลเชิงลึกในด้าน ภูมิสังคมและประวัติศาสตร์ท้องถิ่น สมุทรสาคร เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สถานที่ตั้ง การขยายตัวของชุมชน จำนวน 10 คน ประชาชนท้องถิ่น ผู้อาวุโสหรือผู้มีความรู้ในท้องถิ่น ได้แก่ พระ ผู้รู้ประจำท้องถิ่นที่เป็นที่นับถือของชุมชน ครู-อาจารย์ที่อยู่ในโรงเรียนนักริชาการอิสระ ผู้นำชุมชนกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

2. กลุ่มผู้ปฏิบัติ (Casual Informants) ครู นักเรียนโรงเรียนบ้านปล่อง อำเภอกะทู้มแบน จังหวัดสมุทรสาครจำนวน 30 คน 3) กลุ่มบุคคลทั่วไป (Purposive Informants) ได้แก่ ประชาชนทั่วไปในจังหวัดสมุทรสาคร จำนวน 10 คน ด้วยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย แบบสำรวจ (Survey) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Non- Structure Interview) แบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) แบบสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non – Participant Observation) แบบประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) และการประชุมเชิงปฏิบัติการ(Workshop) ดังนี้ (ในตะวัน กำหอม. 2559)

1.1 แบบสำรวจ (Survey) แบบสำรวจ ผู้วิจัยใช้แบบสำรวจเพื่อเก็บข้อมูลจัดบันทึกโดยแบ่งประเด็นการสำรวจต่างๆดังนี้ สำรวจสภาพพื้นที่ สำรวจเส้นทางการเดินทาง สำรวจวิถีชีวิตชาวบ้าน สำรวจแหล่งท่องเที่ยวทางน้ำ สำรวจพื้นที่การท่องเที่ยวทางบก สำรวจแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยก่อนทำการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้สอบถามชาวบ้านทั่วไป นอกจากนั้นผู้วิจัยยังได้สอบถามจากหน่วยงานทางราชการและองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นเพื่อนำมาเป็นองค์ความรู้เบื้องต้นในบริบทพื้นที่ศึกษาวิจัยครั้งนี้ และนำมาสร้างกรอบแนวคิดการวิจัย

1.2 แบบสัมภาษณ์ (Interview) มี 2 แบบดังนี้

1.2.1 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) เพื่อใช้สัมภาษณ์ตามแนวทางแบบสัมภาษณ์ที่กำหนดไว้แต่ละประเด็นคำถาม ปรับปรุงจาก (นันทวัฒน์ ภูทองแก้ว.2565) โดยการใช้สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาคำตอบตามกรอบแนวความคิดและความมุ่งหมายของการวิจัย ประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง1ชุด ดังนี้ แบบสัมภาษณ์ชุดที่ 1 แบบสัมภาษณ์ ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น สมุทรสาคร เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สถานที่ตั้ง การขยายตัวของชุมชน

1.2.2 แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Non- Structured Interview) ใช้สัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไปแบบเปิดกว้างไม่จำกัดคำตอบเพื่อจับประเด็นและนำมาตีความหมายโดยใช้ทฤษฎี และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Indepth Interview) จากผู้รู้ (Key Informats) และมีจุดสนใจในการสัมภาษณ์ในเรื่องสมุทรสาคร : ภูมิสังคมและประวัติศาสตร์ท้องถิ่นกับการบูรณาการแผนการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนวัดศรีเมือง ตำบลท่าทราย จังหวัดสมุทรสาคร เพื่อทำการสัมภาษณ์ผู้รู้ในชุมชนผู้วิจัยกำหนดประเด็น คำถาม ข้อมูลรายละเอียดต่างๆดังนี้ ประวัติชุมชนในอดีตและสภาพปัจจุบันของชุมชน วิถีชีวิต ภาษา ความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรม ศีลธรรม จริยธรรมสุนทรียศาสตร์ อาหารการกิน การแต่งกาย ความรู้ทักษะอาชีพ

1.3 แบบการสังเกต (Observation) แบ่งเป็น 2 ชุด ดังนี้ 1) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) ผู้วิจัยเข้าไปพักอาศัยอยู่กับชุมชน โดยร่วมทำกิจกรรม สังเกต เกี่ยวกับ ภูมิสังคม และประวัติศาสตร์ท้องถิ่นสมุทรสาคร เพื่อนำไปกระทำข้อมูลต่อไป 2) แบบสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non - participant Observation) ผู้วิจัยใช้แบบสังเกตกิจกรรมในชุมชนอยู่ภายนอกที่ไม่เข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชน

1.4 การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้วิจัยได้ใช้ วิธีการนี้ ในการศึกษาวิจัยด้วยซึ่งใช้เก็บข้อมูลกลุ่มและเป็นการตรวจสอบข้อมูล ในประเด็นต่างๆ โดยการกำหนดกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในพื้นที่คือ กลุ่มผู้รู้ ผู้นำชุมชน ครู กำนัน ผู้ใหญ่บ้านสมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัด โดยการกำหนดกลุ่มละประมาณ 5- 10 คน ในพื้นที่ ในการสนทนาผู้วิจัยจะกล่าวนำและให้กลุ่มแสดงความคิดเห็นในอย่างเปิดเผยและ

ข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยจะได้จัดทำเป็นใบงานประเด็นคำถามที่เกี่ยวข้องกับความมุ่งหมายของการ ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำไปวิเคราะห์ตามความมุ่งหมายของการวิจัยต่อไปพร้อมกับข้อมูลที่ได้จากวิธีอื่น ๆ

1.5 การประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) ผู้วิจัยได้ใช้ วิธีการนี้ ในการศึกษาวิจัยด้วยซึ่งใช้เก็บข้อมูลกลุ่มและเป็นการตรวจสอบข้อมูล ในประเด็นต่างๆ โดยการกำหนดกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชุมชน ที่ทำการศึกษ จำนวนพื้นที่ คือ กลุ่มผู้รู้ ผู้นำชุมชน ครู พระสงฆ์ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัด โดยการกำหนดกลุ่มละประมาณ 5-10 คน ในประชุมเชิงปฏิบัติการ จะกล่าวนำและให้กลุ่มแสดงความคิดเห็นในอย่างเปิดเผยและข้อมูลที่ได้จากการประชุมเชิงปฏิบัติการ ผู้วิจัยจะได้จัดทำเป็นแบบบันทึกการประชุมเชิงปฏิบัติการ ประเด็นคำถามที่เกี่ยวข้องกับความมุ่งหมายของการวิจัย ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำไปวิเคราะห์ตามความมุ่งหมายของการวิจัยต่อไปพร้อมกับข้อมูลที่ได้จากวิธีอื่น ๆ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล 2 ขั้นตอนคือ

ขั้นที่ 1 การเก็บข้อมูลปฐมภูมิ เป็นการศึกษาดูเอกสาร ตำรา หนังสือวิชาการ สอบถามข้อมูลจากชุมชน และเอกสารแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชุมชน

ขั้นที่ 2 การเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยผู้เก็บข้อมูลยึดหลัก “องค์รวม” (Holistic) ตามแนวคิดของงามพิศ สัตย์สงวน (2539 : 53-55 อ้างอิงใน ในตะวัน กำหอม. 2559) ดังนั้นผู้วิจัยใช้เวลาในการศึกษาภาคสนาม (Field Studies) ประมาณ 6 เดือน เพื่อเก็บรวบรวม ข้อมูลเชิงคุณภาพ

เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล

1. แบบสำรวจ ผู้วิจัยขอความร่วมมือและจัดส่งแบบสำรวจให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง
2. แบบสัมภาษณ์ (Interview) ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ดังนี้ 1) การสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ (Formal Interviews) โดยใช้แบบสัมภาษณ์ปลายเปิด ทำการสัมภาษณ์ตามแนวแบบสัมภาษณ์เพื่อหาคำตอบตามความมุ่งหมายของการวิจัย โดยมีแบบ สัมภาษณ์ และเครื่องบันทึกเสียง กล้องถ่ายภาพ วีดีโอบันทึกภาพและเสียง เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย (1) แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง สำหรับสัมภาษณ์ข้อมูลเบื้องต้น โดยการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่วัฒนธรรมอำเภอ ที่ทำการศึกษ จำนวน 2 คน (2) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แบ่งเป็น 5 ชุด แต่ละชุดใช้ สำหรับสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูล 5 กลุ่มคือ กลุ่มผู้นำชุมชน ครู พระสงฆ์ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และสมาชิกสภาเทศบาล/องค์การบริหารส่วนจังหวัด 2) การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ (Informal Interviews) เป็นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Indepth Interviews) เปิดกว้างไม่จำกัดคำตอบ เพื่อจับประเด็นและนำมาตีความหมาย โดยใช้ทฤษฎี
3. แบบสังเกต ผู้วิจัยสังเกตการจัดงานประเพณี ตามแบบสังเกต 2 รูปแบบดังนี้ 1) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observations) ผู้วิจัยได้เข้าไปพักอาศัยอยู่ในชุมชน เข้าร่วมกิจกรรมในชีวิตประจำวัน สังเกต ชักถามข้อมูลที่ต้องการ จดบันทึกโดยใช้แบบสังเกตเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล พร้อมกับเปิดเผยตัวเองว่าเป็นนักวิจัย 2)การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Participant and Non - participant Observation) ผู้วิจัยทำการสังเกตกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน โดยไม่เข้าร่วมกิจกรรมกับชาวบ้าน แล้วจดบันทึกข้อมูลที่พบโดยใช้แบบสังเกตเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล
4. แบบบันทึกสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยใช้เทคนิคการสนทนากลุ่มกับคน ชุมชนในพื้นที่ชุมชนที่ทำการศึกษ จำนวนพื้นที่ พื้นที่ที่ทำการศึกษและเป็นพื้นที่ ประกอบด้วยผู้รู้ ผู้ปฏิบัติและนักท้องถิ่น มาร่วมสนทนากลุ่มตามกรอบและจุดมุ่งหมายของการวิจัย โดยใช้แบบบันทึกเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล

5. การประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) ผู้วิจัยใช้เทคนิคการประชุมเชิงปฏิบัติการกลุ่มกับคนชุมชนในพื้นที่ชุมชนที่ทำการศึกษ จำนวนพื้นที่มาร่วมนสนทนากลุ่มตามกรอบและจุดมุ่งหมายของการวิจัย

กรอบประเด็นในการประชุมเชิงปฏิบัติการ สมุทรสาคร : ภูมิสังคมและประวัติศาสตร์ท้องถิ่นกับการบูรณาการแผนการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนวัดศรีเมือง ตำบลท่าทราย จังหวัดสมุทรสาคร โดยใช้แบบบันทึกเสียง วิดีโอบันทึกภาพและเสียงเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล

การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การจัดกระทำข้อมูล เมื่อผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยจะทำการตรวจสอบข้อมูลจากเนื้อหาที่ได้จากการศึกษาเอกสาร แนวคิดทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การบันทึกข้อมูล การสังเกต 1) การบันทึกข้อมูลใช้แบบสำรวจ แบบสัมภาษณ์ การสังเกต การสนทนากลุ่ม และการจดบันทึกลงในสมุดบันทึก และกล้องถ่ายภาพในการบันทึกภาพที่เป็นกิจกรรมทางสังคมซึ่งถือว่าเป็นประวัติศาสตร์ท้องถิ่น 2) นำข้อมูลในแต่ละวันมาสรุปและจัดหมวดหมู่ การจำแนกข้อมูลเป็นชนิด จัดหมวดหมู่ข้อมูลตามแต่ละประเภทที่ตั้งไว้ เพื่อตอบคำถามการวิจัยและตามความมุ่งหมายของการวิจัย 3) ข้อมูลเพิ่มเติมในเทปที่บันทึกเสียงมาในแต่ละวันก็จะถอดเทปบันทึกเสียงเพื่อเติมเต็มเนื้อหาหรือข้อมูลที่ขาดหายไปจากแบบสำรวจ แบบสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การสังเกต และจดบันทึกให้ครบถ้วน ทำการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล โดยใช้วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Methodological triangulation) หากมีส่วนใดที่ยังไม่สมบูรณ์ จะทำการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมเป็นกรณีไป

2. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการจัดและทำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร ตำรา หนังสือวิชาการ และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลที่ได้มาจากแบบสำรวจ แบบสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การสังเกต การจดบันทึก การอัดเทป และการบันทึกภาพ จัดเป็นหมวดหมู่ตามจุดมุ่งหมายของการวิจัยแล้วดำเนินการนำมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพตามความมุ่งหมายและกรอบตามความคิดที่กำหนดไว้ ได้แก่ การวิเคราะห์แบบอุปมัย (Analytic Induction) และการวิเคราะห์โดยการจำแนกข้อมูล (Typological Analysis) ดังนี้ (ในตะวัน กำหอม. 2559) (1) การวิเคราะห์แบบอุปมัย นวัตกรรมวิเคราะห์ข้อมูล โดยการสร้างข้อมูลจากข้อมูลที่เป็นรูปธรรมหรือปรากฏที่มองเห็นจากการลงภาคสนาม เป็นต้นว่า กิจกรรมในชีวิตประจำวัน การประกอบอาชีพ การนำภูมิปัญญาพื้นบ้านมาพัฒนาตลอดทั้งสภาพสังคม สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและชนบประเพณีวัฒนธรรม พิธีกรรม ความเชื่อ ที่เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตที่และหลักฐานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง (2) การวิเคราะห์โดยการจำแนกข้อมูล (Typological Analysis) เป็นวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการนำข้อมูลมาจัดจำแนกเป็นประเภทตามความมุ่งหมายของการวิจัยและจึงวิเคราะห์ด้วยทฤษฎี เพื่อมาอธิบายสภาพสังคมของชุมชนที่มีการเปลี่ยนแปลงและบทบาทหน้าที่ขององค์ภายในชุมชนที่ได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมภายนอกมากระทบชุมชนดั้งเดิมและนำไปสู่การดำรงอยู่ของภูมิปัญญาพื้นบ้านของชุมชนโดยใช้วัฒนธรรมและทฤษฎีต่างๆ ในการวิเคราะห์ตามการมุ่งหมายและกรอบแนวความคิดในการวิจัย

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอผลงานวิจัยนั้น หลังจากที่ได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนหนึ่งแล้วและเพื่อให้ผลการวิจัยที่ได้เป็นที่ยอมรับของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลและมีความสอดคล้องกับความเป็นจริงมากที่สุดผู้วิจัยจึงได้กำหนดให้มีการ พิจารณาและวิพากษ์ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ โดยเสนอต่อที่ประชุมของกลุ่มและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่มีส่วนร่วมในการวิจัยให้ทราบ ในการพิจารณาตามประเด็นที่ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ตามกรอบแนวคิดทฤษฎีรวมทั้งของเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนำเสนอข้อมูลพร้อมภาพประกอบบางขั้นตอน ของการดำรงชีวิต ประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อและพิธีกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับชุมชน โดยใช้แบบการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

สรุปผลการวิจัย และอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาภูมิสังคมและประวัติศาสตร์ท้องถิ่นสมุทรสาคร พบว่า พื้นที่บ้านท่าจีน จังหวัดสมุทรสาคร มีความสำคัญทั้งในด้านประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ และวัฒนธรรม เป็นส่วนหนึ่งของลุ่มน้ำท่าจีนซึ่งเป็นสาขาหนึ่งของแม่น้ำเจ้าพระยา โดยมีบทบาทในฐานะเส้นทางคมนาคมทางน้ำที่เชื่อมต่อภาคกลางกับภาคใต้มาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา พื้นที่นี้เป็นจุดยุทธศาสตร์ที่ใช้เดินทัพ ทำสงคราม และยังเป็นศูนย์กลางการค้าทางทะเล มีการตั้งถิ่นฐานของชุมชนตั้งแต่ยุคโบราณ โดยเฉพาะกลุ่มชาวจีนโพ้นทะเลที่เข้ามาค้าขายและตั้งรกราก ส่งผลให้เกิดความเจริญทางเศรษฐกิจ มีการก่อสร้างวัด ศาลเจ้า และโบราณสถานจำนวนมากที่สะท้อนถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรม ชุมชนบ้านท่าจีนจึงถือเป็นศูนย์กลางของการผสมผสานทางชาติพันธุ์ ได้แก่ ไทย จีน และมอญ ผ่านประเพณีและกิจกรรมต่าง ๆ เช่น งานแห่เจ้าพ่อหลักเมือง และเทศกาลกินเจ ในช่วงหลังปี พ.ศ. 2530 พื้นที่นี้พัฒนาเป็นศูนย์กลางอุตสาหกรรม มีการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรม และมีแรงงานจากทั้งภายในและต่างประเทศเข้ามาอาศัยเพิ่มขึ้น ทำให้เกิดโครงสร้างทางสังคมใหม่ และการปรับตัวของชุมชนที่ยังคงรักษาอัตลักษณ์ดั้งเดิมควบคู่กับการพัฒนาเศรษฐกิจ มีหลายมิติ ได้แก่ 1) มิติประวัติศาสตร์ 2) มิติภูมิศาสตร์และภูมิสังคม 3) มิติวัฒนธรรมและชาติพันธุ์ 4) มิติการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม และ 5) มิติการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

2. ผลการบูรณาการแผนการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนวัดศรีเมือง ตำบลท่าทราย จังหวัดสมุทรสาคร พบว่า วิธีการทางประวัติศาสตร์ในโครงการประวัติศาสตร์ เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนใช้ศึกษาค้นคว้าเรื่องราวในอดีตอย่างเป็นระบบ มีเป้าหมายเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับเหตุการณ์หรือบุคคลในประวัติศาสตร์ โดยเริ่มจากการตั้งประเด็นหรือคำถามศึกษา ซึ่งควรมาจากความสนใจของผู้เรียนเอง จากนั้นดำเนินการรวบรวมข้อมูลจากแหล่งหลักฐานทั้งปฐมภูมิและทุติยภูมิ แล้วนำมาวิเคราะห์ ตรวจสอบความน่าเชื่อถือ ตีความข้อมูลในบริบทของสังคม วัฒนธรรม และเวลาอย่างรอบด้าน ก่อนจะสังเคราะห์เป็นข้อค้นพบ และนำเสนอผลการศึกษาในรูปแบบต่างๆ เช่น รายงาน เอกสาร แฟ้มสะสมผลงาน หรือกิจกรรมสร้างสรรค์อื่นๆ วิธีการนี้ช่วยเสริมสร้างทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การแก้ปัญหา การสื่อสาร และส่งเสริมเจตคติที่ดีต่อท้องถิ่นและประเทศชาติ อีกทั้งยังปลูกฝังสำนึกรักถิ่นฐาน ความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ท้องถิ่น ผ่านการลงมือปฏิบัติจริง และการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้รอบตัว เป็นการพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ได้อย่างยั่งยืน ได้แก่ 1) สาระสำคัญของวิธีการทางประวัติศาสตร์ในโครงการประวัติศาสตร์วิธีการทางประวัติศาสตร์ในโครงการประวัติศาสตร์ และ 2) แนวโน้มงานวิจัยที่สนับสนุนวิธีการทางประวัติศาสตร์

อภิปรายผล

1. พื้นที่บ้านท่าจีน จังหวัดสมุทรสาคร มีความสำคัญทั้งในด้านประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ และวัฒนธรรม เป็นส่วนหนึ่งของลุ่มน้ำท่าจีนซึ่งเป็นสาขาหนึ่งของแม่น้ำเจ้าพระยา โดยมีบทบาทในฐานะเส้นทางคมนาคมทางน้ำที่เชื่อมต่อภาคกลางกับภาคใต้มาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา พื้นที่นี้เป็นจุดยุทธศาสตร์ที่ใช้เดินทัพ ทำสงคราม และยังเป็นศูนย์กลางการค้าทางทะเล มีการตั้งถิ่นฐานของชุมชนตั้งแต่ยุคโบราณ โดยเฉพาะกลุ่มชาวจีนโพ้นทะเลที่เข้ามาค้าขายและตั้งรกราก ส่งผลให้เกิดความเจริญทางเศรษฐกิจ มีการก่อสร้างวัด ศาลเจ้า และโบราณสถานจำนวนมากที่สะท้อนถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรม ชุมชนบ้านท่าจีนจึงถือเป็นศูนย์กลางของการผสมผสานทางชาติพันธุ์ ได้แก่ ไทย จีน และมอญ ผ่านประเพณีและกิจกรรมต่าง ๆ เช่น งานแห่เจ้าพ่อหลักเมือง และเทศกาลกินเจ ในช่วงหลังปี พ.ศ. 2530 พื้นที่นี้พัฒนาเป็นศูนย์กลางอุตสาหกรรม มีการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรม และมีแรงงานจากทั้งภายในและต่างประเทศเข้ามาอาศัยเพิ่มขึ้น ทำให้เกิดโครงสร้างทาง

สังคมใหม่ และการปรับตัวของชุมชนที่ยังคงรักษาอัตลักษณ์ดั้งเดิมควบคู่กับการพัฒนาเศรษฐกิจ ได้แก่ 1) มิติประวัติศาสตร์ จากผลการศึกษาหลายฉบับ เช่น งานของสุภาภรณ์ จินตามณีโรจน์ (2554) และประภัสสร ชูวิเชียร (2557) ซึ่งให้เห็นว่า พื้นที่บ้านท่าจีนมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์อย่างลึกซึ้งในฐานะ “ชุมชนปากใต้” สมัยกรุงศรีอยุธยา โดยเฉพาะการเป็นจุดยุทธศาสตร์ในการเดินทัพ ทำสงคราม และเป็นเส้นทางคมนาคมหลักในการลำเลียงสินค้า ระหว่างภาคกลางกับภาคใต้ ความเชื่อมโยงกับลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ทำให้พื้นที่ท่าจีนเป็นทั้งจุดรับและกระจายทรัพยากรอย่างมีนัยสำคัญในเชิงเศรษฐกิจ การทหาร และการเมืองทั้งนี้ หลักฐานศิลปกรรมสมัยอยุธยาในพื้นที่ ยังแสดงให้เห็นว่าท่าจีนมิได้เป็นเพียงแค่ชุมทางหรือด่านหน้าทางยุทธศาสตร์ แต่ยังเป็นพื้นที่ที่มีความรุ่งเรืองด้านศาสนาและวัฒนธรรมมานับแต่พุทธศตวรรษที่ 20–23 2) มิติภูมิศาสตร์และภูมิสังคมสอดคล้องกับงานวิจัยของ ของตรงใจ หุตางกูร (2559) ที่ศึกษา “ภูมินาม” จำนวน 148 ชื่อในพื้นที่อำเภอเมืองสมุทรสาคร เป็นหลักฐานสำคัญที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างชื่อสถานที่กับลักษณะภูมิประเทศ ภูมิปัญญา และวิถีชีวิตของผู้คนที่ปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อม จนก่อเกิดอัตลักษณ์ท้องถิ่นอย่างลึกซึ้ง ชื่อบ้าน ชื่อคลอง มักสะท้อนถึงทรัพยากร ความเชื่อ หรือเหตุการณ์ในอดีต ทำให้ภูมินามกลายเป็นเสมือน “แคปซูลเวลา” ที่ช่วยให้เข้าถึงภูมิหลังของชุมชนได้อย่างมีมิติในมุนี บ้านท่าจีนจึงเป็นตัวอย่างที่ชัดเจนของ “พลวัตเชิงภูมิทัศน์” ที่เกิดจากการปรับตัวของชุมชนต่อสิ่งแวดล้อม ทั้งในด้านทรัพยากร การค้าขายทางน้ำ การอยู่อาศัยและการตั้งถิ่นฐาน 3) มิติวัฒนธรรมและชาติพันธุ์ ข้อมูลจากงานของสิริวรรณ สิริวนิชย์ (2561) และสุภาภรณ์ จินตามณีโรจน์ รวมถึงศศิพัชร จำปา (2558) ซึ่งให้เห็นว่าบ้านท่าจีนคือ “จุดรวมทางวัฒนธรรม” ที่สำคัญยิ่ง โดยเฉพาะในแง่ของชาติพันธุ์ ความหลากหลายของผู้คนทั้งไทย จีน และมอญ ที่เข้ามาตั้งถิ่นฐาน ส่งผลให้เกิดวัฒนธรรมผสมผสานผ่านประเพณี เช่น งานแห่เจ้าพ่อหลักเมือง เทศกาลกินเจ ฯลฯ ซึ่งเป็นการสื่อสารอัตลักษณ์ของกลุ่มคนแต่ละกลุ่ม พร้อมทั้งสร้างวัฒนธรรมร่วมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของชุมชนท่าจีน การศึกษาวัฒนธรรมในพื้นที่นี้ ยังช่วยอธิบายถึง “การธำรงอัตลักษณ์” ในภาวะที่พื้นที่ต้องเผชิญกับกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งจากภายในและภายนอก เช่น การเติบโตของภาคอุตสาหกรรม การขยายของแรงงานข้ามชาติ และการเปลี่ยนแปลงเชิงกายภาพของเมือง 4) มิติการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม หลัง พ.ศ. 2530 พื้นที่ท่าจีนเริ่มกลายเป็นศูนย์กลางอุตสาหกรรม ทำให้เกิด “โครงสร้างสังคมใหม่” ที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิต ความสัมพันธ์ในชุมชน และอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม งานวิจัยหลายชิ้น เช่น ของ ศศิพัชร จำปา (2558) และพัชรี ทองเรือง (2561) ย้ำถึงความสำคัญของการศึกษาและการจัดการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับบริบทท้องถิ่น เพื่อให้เยาวชนและชุมชนเกิดความเข้าใจในรากเหง้าและสามารถใช้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเป็นพื้นฐานในการพัฒนา การพัฒนา “ชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่ยั่งยืน” (LICA Model) ของพัชรี เป็นหนึ่งในโมเดลที่แสดงให้เห็นว่าการเรียนรู้ร่วมกันภายใต้โครงสร้างทางสังคมที่เปลี่ยนไป สามารถเกิดขึ้นได้ หากยังคงยึดโยงกับทุนทางวัฒนธรรมและความสัมพันธ์ของคนในพื้นที่ 5) มิติการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น สอดคล้องกับงานวิจัยของ หลายงานวิจัย เช่น ของศศิพัชร จำปา (2558) , พระวีรศักดิ์ จันทวิไล(2561) และ พระสิทธิชัย รินฤทธิ (2563) ต่างให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ โดยใช้ “แหล่งเรียนรู้ท้องถิ่น” เป็นฐานสำคัญ ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ 5 ขั้นตอน หรือการประยุกต์รูปแบบการสอนที่เน้นการคิดวิเคราะห์อย่าง SSAS Model ล้วนแสดงให้เห็นว่า ความเข้าใจในท้องถิ่นมิใช่เพียงการท่องจำข้อมูล แต่คือการ “ฝึกคิด” “ตั้งคำถาม” และ “สร้างองค์ความรู้ใหม่” ที่สัมพันธ์กับบริบทชีวิตของผู้เรียน

2. วิธีการทางประวัติศาสตร์ในโครงการประวัติศาสตร์ เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนใช้ศึกษาค้นคว้าเรื่องราวในอดีตอย่างเป็นระบบ มีเป้าหมายเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับเหตุการณ์หรือบุคคลในประวัติศาสตร์ โดยเริ่มจากการตั้งประเด็นหรือคำถามศึกษา ซึ่งควรมาจากความสนใจของผู้เรียนเอง จากนั้น

ดำเนินการรวบรวมข้อมูลจากแหล่งหลักฐานทั้งปฐมภูมิและทุติยภูมิ แล้วนำมาวิเคราะห์ ตรวจสอบความน่าเชื่อถือ ตีความข้อมูลในบริบทของสังคม วัฒนธรรม และเวลาอย่างรอบด้าน ก่อนจะสังเคราะห์เป็นข้อค้นพบและนำเสนอผลการศึกษาในรูปแบบต่างๆ เช่น รายงาน เอกสาร แฟ้มสะสมผลงาน หรือกิจกรรมสร้างสรรค์อื่นๆ วิธีการนี้ช่วยเสริมสร้างทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การแก้ปัญหา การสื่อสาร และส่งเสริมเจตคติที่ดีต่อท้องถิ่นและประเทศชาติ อีกทั้งยังปลูกฝังสำนึกรักถิ่นฐาน ความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ท้องถิ่น ผ่านการลงมือปฏิบัติจริง และการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้รอบตัว เป็นการพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ได้อย่างยั่งยืน กล่าวคือ 1) สาระสำคัญของวิธีการทางประวัติศาสตร์ในโครงการประวัติศาสตร์วิธีการทางประวัติศาสตร์ในโครงการประวัติศาสตร์ มีลักษณะเด่นคือเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นการ “ค้นคว้า วิเคราะห์ และสังเคราะห์” อย่างเป็นระบบ เริ่มจากการตั้งคำถามหรือประเด็นปัญหาทางประวัติศาสตร์ที่ผู้เรียนสนใจ นำไปสู่การรวบรวมข้อมูลจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ (ปฐมภูมิและทุติยภูมิ) วิเคราะห์ ตีความ สังเคราะห์ และนำเสนอผลในรูปแบบต่างๆ ซึ่งกระบวนการนี้สะท้อนแนวคิดเรื่อง การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง (experiential learning) และการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองอย่างแท้จริง 2) แนวโน้มงานวิจัยที่สนับสนุนวิธีการทางประวัติศาสตร์ งานวิจัยหลายชิ้นสนับสนุนว่า “วิธีการทางประวัติศาสตร์” ช่วยส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียนทั้งด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตัวอย่างเช่น 2.1) การเรียนรู้ผ่านแหล่งเรียนรู้และพื้นที่จริงสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภาภรณ์ ตันศลารักษ์ (2554) และ ประภัสสร ชูวิเชียร (2557) แสดงให้เห็นถึงการใช้พื้นที่ภาคสนามและหลักฐานทางศิลปกรรมในการวิเคราะห์ภาพความเปลี่ยนแปลงของชุมชนในลุ่มน้ำท่าจีนและปากใต้ ซึ่งช่วยให้นักเรียนเข้าใจการเปลี่ยนแปลงของสังคมในเชิงพลวัต และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ตรึงใจ หุตากร (2559) ใช้ “ภูมินาม” เป็นเครื่องมือเชื่อมโยงประวัติศาสตร์กับภูมิสังคมผ่านการเล่าเรื่องในท้องถิ่น 2.2) รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงประวัติศาสตร์สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศศิพัชร จำปา (2558) เสนอ “SSAS Model” ที่มีการจัดการเรียนรู้เป็นขั้นตอนชัดเจน ครอบคลุมการตั้งคำถามทางประวัติศาสตร์ การเก็บข้อมูล การตีความ และการสังเคราะห์ ซึ่งสอดคล้องกับวิธีการทางประวัติศาสตร์โดยตรง 2.3) การพัฒนาอัตลักษณ์และจิตสำนึกท้องถิ่น สอดคล้องกับงานวิจัยหลายงาน เช่น ขวัญธิธัมม์ ทิพย์บุญทรัพย์ (2562) และ วรวิทย์ นิเทศศิลป์ (2560) ยืนยันว่าโครงการที่ใช้บริบทท้องถิ่นทำให้ผู้เรียนเกิดความภาคภูมิใจในถิ่นฐาน มีสำนึกรักท้องถิ่น และเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมที่ตนเป็นเจ้าของ 2.4) การเรียนรู้เชิงบูรณาการสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระวีรศักดิ์ จันทวิโส (2561) และ จิรขพรณ ชาญช่าง (2563) แสดงให้เห็นว่าการเรียนรู้ประวัติศาสตร์สามารถบูรณาการกับสาระวิชาอื่นๆ ได้ดี ช่วยให้เกิดการเรียนรู้แบบองค์รวม และพัฒนาทักษะศตวรรษที่ 21 อย่างรอบด้าน

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นชุมชนบ้านท่าจีน จังหวัดสมุทรสาครเผยให้เห็นรากฐานความเป็นเมืองท่าที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรมใกล้ราชธานีในอดีต ทั้งกรุงศรีอยุธยาและกรุงเทพฯ การบูรณาการเนื้อหาดังกล่าวเข้าสู่แผนการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ส่งผลให้ผู้เรียนเข้าใจประวัติศาสตร์ผ่านกระบวนการสืบค้นและวิเคราะห์หลักฐานอย่างเป็นระบบ ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงเหตุการณ์ในอดีตกับชีวิตตนเอง ครอบครัว และชุมชนได้อย่างมีความหมาย องค์ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้น คือ การประยุกต์ใช้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเป็นเครื่องมือในการพัฒนาทักษะการคิดเชิงประวัติศาสตร์และสร้างอัตลักษณ์ท้องถิ่นในบริบทการเรียนรู้ร่วมสมัย ซึ่งประกอบด้วยบริบทเนื้อหาท้องถิ่น กระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงประวัติศาสตร์ และผลลัพธ์การเรียนรู้ที่เกิดกับผู้เรียน 3 มิติ ดังภาพที่ 1 การบูรณาการแผนการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

ภาพที่ 1 โมเดลการบูรณาการแผนการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

มิติดี 1 ภูมิหลังและความสำคัญของประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ชุมชนบ้านท่าจีน จังหวัดสมุทรสาคร เป็นชุมชนเก่าแก่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ เนื่องจากเคยเป็นเมืองท่าปากน้ำที่ตั้งอยู่ใกล้ราชธานีในอดีตทั้งกรุงศรีอยุธยาและกรุงเทพมหานคร สมุทรสาครจึงมีบทบาทเป็นฐานเศรษฐกิจและวัฒนธรรมเชื่อมต่อกับราชธานีมาแต่โบราณ หลักฐานทางประวัติศาสตร์และงานค้นคว้าต่าง ๆ บ่งชี้ถึงเหตุการณ์ บุคคล และสถานที่สำคัญของสมุทรสาครที่เชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์ชาติไทย เช่น เรื่องราวพันท้ายนรสิงห์ คลองโคกขาม คลองมหาชัย ท่าฉลอม การตั้งสุขาภิบาลหัวเมืองแห่งแรก เป็นต้น ข้อมูลภูมิหลังเหล่านี้ทำให้นักเรียนตระหนักถึงรากเหง้าทางวัฒนธรรมของชุมชนตนเอง และเตรียมความพร้อมสำหรับการเรียนรู้ด้วยใจที่เชื่อมโยงกับถิ่นฐานของตน

มิติดี 2 การบูรณาการประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้ การนำเนื้อหาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของชุมชนบ้านท่าจีนมาบูรณาการในการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับชั้นมัธยมศึกษาที่โรงเรียนวัดศรีเมือง โดยใช้วิธีการสอนแบบ “โครงการประวัติศาสตร์” ที่เน้นการสืบค้นและศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์จริง ผู้เรียนได้ลงมือทำโครงการศึกษาเหตุการณ์ในอดีตของชุมชนตนเอง ในช่วงเวลาที่กำหนด อาศัยกระบวนการคิดแบบนักประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การตั้งประเด็นศึกษาค้นคว้า รวบรวมข้อมูลจากหลักฐานปฐมภูมิและทุติยภูมิ การตรวจสอบวิเคราะห์และตีความหลักฐาน จนถึงการสังเคราะห์และนำเสนอผลการศึกษา โดยครูทำหน้าที่เป็นผู้ชี้แนะ (facilitator) ตลอดกระบวนการ การจัดการเรียนรู้ในลักษณะนี้เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ “ลงมือทำประวัติศาสตร์” ด้วยตนเอง แทนการท่องจำข้อเท็จจริงจากตำรา ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ร่วมสมัยที่มุ่งเน้นทักษะการสืบค้นและคิดวิเคราะห์เชิงประวัติศาสตร์

มิติที่ 3 ผลลัพธ์การเรียนรู้และการสร้างอัตลักษณ์ท้องถิ่น ผลจากการบูรณาการดังกล่าว ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย ดังนี้

1) เข้าใจประวัติศาสตร์ผ่านกระบวนการพื้นฐานและการวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ: ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์เรื่องราวเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์โดยใช้วิธีการแบบนักประวัติศาสตร์ได้จริง ตลอดจนสามารถนำวิธีการดังกล่าวไปศึกษาประเด็นในอดีตอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับตนเอง ครอบครัว และชุมชนได้อย่างเหมาะสม การเรียนรู้ผ่านการสืบค้นหลักฐานจริงช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจ ที่มา-ที่ไป ของเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ แทนการจดจำเพียงเหตุการณ์หรือวันที่ ทำให้เกิดความเข้าใจเชิงลึกและทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

2) เชื่อมโยงอดีตกับชีวิตตนเองและชุมชน เมื่อผู้เรียนได้ศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของบ้านท่าจีนที่ตนมีชีวิตอยู่ ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงเหตุการณ์ในอดีตกับประสบการณ์ชีวิตของตนเองและชุมชนอย่างมีความหมาย ยกตัวอย่างเช่น การเข้าใจว่าชุมชนตนเคยมีบทบาทอย่างไรในประวัติศาสตร์ชาติ และสำนึกต่อคุณค่าของสถานที่สำคัญในท้องถิ่นตน สิ่งนี้สร้างความภูมิใจและความผูกพัน (sense of belonging) ระหว่างผู้เรียนกับบ้านเกิดเมืองนอนของตน

3) พัฒนาทักษะการคิดเชิงประวัติศาสตร์ การฝึกกระบวนการค้นคว้าและวิเคราะห์ข้อมูลประวัติศาสตร์ทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการคิดเชิงประวัติศาสตร์ (historical thinking skills) เช่น การตั้งคำถามเชิงเหตุผล การเปรียบเทียบความเปลี่ยนแปลงต่อเนื่อง (change and continuity) และการเข้าใจมุมมองที่หลากหลายในบริบทอดีต ทักษะเหล่านี้ไม่เพียงเป็นพื้นฐานในการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ระดับสูงต่อไป แต่ยังเป็นทักษะการคิดอย่างเป็นเหตุผลที่สามารถประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

4) สร้างอัตลักษณ์และความภูมิใจในท้องถิ่น การเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเอื้อให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึก *รู้จักตนเองและชุมชนมากขึ้น* ผ่านเรื่องราวรากเหง้าของท้องถิ่นตนเอง เมื่อผู้เรียนตระหนักถึงความสำคัญของบ้านท่าจีนที่ตนอาศัยอยู่ในบริบทประวัติศาสตร์ที่กว้างขึ้น ผู้เรียนจะเกิดความภูมิใจในถิ่นกำเนิดและเห็นคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชน ผลที่ตามมาคือการหล่อหลอมอัตลักษณ์ท้องถิ่นที่เข้มแข็งควบคู่ไปกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เช่นเดียวกับที่งานวิจัยตะวันตกชี้ว่าการค้นพบ “เรื่องราวของท้องถิ่นที่เราอาศัยอยู่” ช่วยพัฒนา *ทักษะทางประวัติศาสตร์* อันทรงพลังและส่งเสริม *อัตลักษณ์* ของผู้เรียนอย่างชัดเจน

โดยสรุป ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงประวัติศาสตร์ของผู้เรียน และสร้างอัตลักษณ์ท้องถิ่นที่แข็งแกร่งในบริบทการเรียนรู้ร่วมสมัย การบูรณาการภูมิสังคมและเรื่องราวประวัติศาสตร์ของชุมชนท้องถิ่นเข้ากับหลักสูตรการเรียน ไม่เพียงทำให้ผู้เรียน *เข้าใจอดีตอย่างลึกซึ้งขึ้น* แต่ยังช่วยให้ผู้เรียน *รู้จักตนเองและสังคมของตน* ผ่านมิติทางประวัติศาสตร์ อันจะเป็นรากฐานสำคัญในการผลิตพลเมืองที่มีความตระหนักรู้ในคุณค่าของท้องถิ่นและมีวิจารณญาณทางประวัติศาสตร์ในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. องค์ความรู้ที่ได้เกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นและประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่ได้ศึกษาสามารถนำไปปรับใช้ในการจัดการเรียนการสอนและการถ่ายทอดไปยังชุมชน
2. จากผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ๆ มีกระบวนการเรียนรู้ และกิจกรรมที่ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติขณะเรียนรู้ที่เป็นไปในรูปแบบที่เสมือนเป็น ขั้นตอนการทำงานของนัก

ประวัติศาสตร์ที่ใช้กระบวนการสืบสวนทางประวัติศาสตร์ ดังนั้นผู้สอนจึงต้องเตรียมตนเองให้พร้อมก่อนทั้งใน ด้านความรู้ ทางเนื้อหาวิชาการประวัติศาสตร์ และเทคนิควิธีสอนต่างๆ แล้วจึงคอยกระตุ้น และจัดสรรเวลาใน การ พบปะเพื่อได้แนะนำผู้เรียนเพิ่มเติมในเรื่องวิธีการศึกษา โดยเฉพาะการนำเสนอข้อมูลหลักฐานต่างๆ เบื้องต้นตามประเด็นหรือเรื่องที่จะศึกษาแก่ผู้เรียนก่อน และแนะนำแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ แก่ผู้เรียน เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้เรียนได้ศึกษาและสร้างองค์ความรู้ประวัติศาสตร์ด้วยตนเองได้ต่อไป ตามขั้นตอนของ รูปแบบการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ขยายพื้นที่การศึกษาไปยังโรงเรียนอื่นในจังหวัดสมุทรสาคร เพื่อเปรียบเทียบแนวทางและ ผลสัมฤทธิ์ของการบูรณาการภูมิสังคมและประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้ในบริบทที่ต่างกัน เช่น โรงเรียนขนาดเล็ก กลาง ใหญ่ หรือโรงเรียนในเขตเมืองและชนบท เพื่อให้ได้ข้อเสนอแนะที่ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น สำหรับการพัฒนาแนวทางการสอนในระดับจังหวัด

2. ศึกษาผลกระทบของการบูรณาการต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะของผู้เรียนในการวิจัยครั้ง ต่อไปอาจเน้นการวัดผลลัพธ์ด้านต่างๆ เช่น ทักษะการคิดวิเคราะห์ ความตระหนักในท้องถิ่น หรือผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนรู้ของนักเรียนก่อนและหลังการบูรณาการ เพื่อประเมินประสิทธิภาพของแนวทางที่นำเสนออย่าง เป็นระบบและมีหลักฐานเชิงประจักษ์

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2559). *แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12. (พ.ศ. 2560 - 2564)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.
- ขวัญจิรัศม์ ทิพย์บุญทรัพย์. (2562). *การอนุรักษ์และสืบสานประเพณีแห่งพระแข่งเรือขึ้นโขงชิงธง อำเภอลี้ สอน จังหวัดชุมพร เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียน บ้านทับวัง. หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยทองสุข.*
- จิรัชพรรณ ชาญช่วง. (2563). *การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการเพื่อพัฒนา ทักษะการคิดขั้นสูง: การ เรียนรู้สู่การปฏิบัติจริง. วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 48(3), 78-89.*
- ตรงใจ หุตางกูร, นัทฤกษ์ ยอดราช, และธานินทร ลิ้มปิติริ. (2560). *ภูมิสังคมและประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเมือง สมุทรสาคร กรณีศึกษาภูมินามอำเภอกะทู้แบบและอำเภอบ้านแพ้ว. https://sac-research.sac.or.th/research-item-search.php?ob_id=90*
- ทิตินา แคมมณี. (2558). *ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นันท์วัฒน์ ภูทองแก้ว. (2565). *ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นสมุทรสาคร: การบูรณาการแผนการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระ การเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนบ้านปล่อง อำเภอกะทู้แบบ จังหวัดสมุทรสาคร. หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษาและวัฒนธรรม, วิทยาลัยทองสุข*
- นิธิ เอียวศรีวงศ์ และอาคม พัตติยะ. (2525). *หลักฐานประวัติศาสตร์ในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: บรรณกิจ.
- ในตะวัน กำหอม. (2560). *การวิจัยประยุกต์ทางวัฒนธรรม*. มหาสารคาม: อภิชาติการพิมพ์.
- ประภัสสร ชูวิเชียร. (2557). *หลักฐานศิลปกรรมอยุธยาที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล วิเคราะห์ในฐานะ ชุมชน “ปากใต้” สมัยกรุงศรีอยุธยา. ภาควิชาประวัติศาสตร์ศิลปะโบราณคดี. มหาวิทยาลัยศิลปากร.*
- ประภัสสร ชูวิเชียร. (2557). *ศิลปะลาว*. กรุงเทพฯ: มติชน.

- พระวีรศักดิ์ จันทวีโส. (2561). *การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการวิชาสังคมศึกษา*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์.
- พระสิทธิชัย รินฤทธิ์. (2563). *การจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21*. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง.
- พชร ทองเรือง. (2561). *รูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่ยั่งยืน*. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.
- วรวิทย์ นิเทศศิลป์. (2560). *การบูรณาการการเรียนการสอนด้วยวิธีการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนา*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่.
- ศิพัชร จำปา. (2558). *การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น โดยใช้แหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์เพื่อส่งเสริมกระบวนการคิดทางประวัติศาสตร์*. ปริญญานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2559). *คู่มือการประเมินคุณภาพตาม มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักทดสอบทางการศึกษา.
- สิริวรรณ สิริวนิชย์. (2565). *แนวคิดและวิธีการประวัติศาสตร์ท้องถิ่น*. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุภาภรณ์ จินตามณีโรจน์. (2554). *ประวัติศาสตร์สังคมของชุมชนลุ่มน้ำท่าจีน*, กรุงเทพฯ: สร้างสรรค์
- Beane, J.A. (1997). *Curriculum Integration: Designing the Core of Democratic Education*. Teachers College Press.
- Kolb, D. A. (1984). *Experiential Learning: Experience as the Source of Learning and Development*. Englewood Cliffs,
- Wither Sarash E. (2000). *Local Curriculum Development and Place-based Education*. Dissertation, University of Denver.